lijke waarde ontbreken zou. De Kerkeraad behoort daarom de gemeenteleden vrij te laten, op elk stembriefje zooveel namen in te vullen als zij dit zelf goed vindon. We leven in een vrij land en in een vrije Kerk. Wordt van die vrijheid door sommigen misbruik gemaakt, dan moet de Kerkeraad naar andere maatregelen uitzien om dat misbruik te keeren. Maar alle niet geheele ingevulde stembriefjes voor ongeldig te verklaren, zou *onrecht* wezen. En misbruik van de vrijheid door het doen van *onrecht* te willen keeren, is nooit geoorloofd.

Dezelfde vrijheid moet de Kerkeraad natuurlijk ook aan de gemeenteleden gunnen bij de aanbeveling van candidaten, die op de groslijst zullen geplaatst worden. Zelfs kan die vrijheid nog grooter zijn dan bij de verkiezing. De eisch, door sommige Kerkeraden gesteld, dat ook zulk een aanbeveling precies zooveel namen moet bevatten als er vacatures zijn, en dat wanneer er minder of meer namen op staan, zulk een aanbevelingsbriefje daarom »ongeldig« zou wezen, is onjuist. Vooreerst is de gedachte, alsof men zulke *aanbevelingsbriefjes* bij wijze van straf »ongeldig zou kunnen verklaren«, een ongerijmdheid. Ongeldig kan men alleen een *stembiljet* verklaren, maar een aanbeveling niet. Ieder gemeentelid is dan ook volkomen vrij om aan den Kerkeraad zoo weinig of zooveel personen aan te bevelen als hij zelf wil. Zelfs mag hij er *meer* aanbevelen dan er vacatures zijn. Waarom niet? Het aanbevelen is alleen de aandacht vestigen van den Kerkeraad op geschikte personen, en wanneer ik een ruime keuze heb, waarom zou ik dan den Kerkeraad niet op die vele personen mogen wijzen? Alleen wanneer zulk een aanbevelingsbriefje niet ondorteekend is, of daarop namen van personen voorkomen die niet voor het ambt kunnen gekozen worden, verliest zulk een aanbevelingsbriefje vanzelf alle waarde en kan de Kerkeraad het ter zijde leggen. Maar overigens late men de gemeenteleden zooveel mogelijk in dit opzicht vrij. Alle rigoristische en vexatoire bepalingen stuiten ons vrijheidminnend volk tegen de borst.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen van R. B. te Baarn *f* 2,50; van den heer R. Derksen te Zeist van N. N. te Rotterdam *f* 5, van N. N. te Rotterdam *f* 2.50.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *Voorzitter.*

Leestafel.

1. SCHILD EN PIJL, onder Redactie van DR. F. W. GROSHEIDE, Dr. J. C. de Moor en DR. B. WIELENGA. Aflevering I. Uitgave van J. H. Kok Kampen.

Niettegenstaande de stijging der papierprijzen, tengevolge van de tijdsomstandigheden, weer 'n tijdschrift.

Bij al de boeken en periodieken, die de heer KOK, in weerwil van de duurte der levensmiddelen, veroorzaakt door den wereldkrijg, al-maar-door op de boekmarkt werpt, nóg 'n worp.

'n Durf om eerbied voor te hebben.

Dan, met deze zijn jongste publicatie, in dezen tijd, wekt de mercantiele durf van den Kamper-uitgever niet alleen eerbied, maar de christelijke zin welken hij er in betoont, ook hartelijke sympathie.

»Schild en Pijl«.

De titel is sprekend en daarbij passend voor onze dagen van strijd.

Men voelt al terstond waar het om gaat.

Men proeft er het defensief en offensief uit.

En dat verweer en die aanval gaat nu niet, als in den wereldkrijg onzer dagen, om enkel economische belangen, maar om wat ons christenen veel nader aan het hart ligt, althans behoort te liggen.

SCHILD EN PIJL toch, zoo vertelt de heer J. H. KOK, op de achterzijde van den omslag dezer periodiek, — »de brochurereeks *Schild en Pijl*, bedoelt het verdedigen der in de H. Schrift geopenbaarde waarheid, en de bestrijding van de vijanden der Christelijke wereld- en levensbeschouwing, voornamelijk door eene behandeling van actueele vraagstukken in bevattelijken vorm«.

Hij vertelt er nog bij: »Elke jaargang bevat 10 afleveringen, elk ter grootte van twee vel druks".

De Redactie zelf had het niet duidelijker kunnen zeggen en zij deed dan ook zeer verstandig met zonder vertoef van wal te steken.

Zij doet dit met een verhandeling van onzen DR. F. W. GROSHEIDE, hoogleeraar aan de V. U. te AMSTERDAM.

Wie onzer weet niet, dat de »*Auctoritas Scripturae*", het gezag der Heilige Schrift als het Woord van God, ook in onze dagen en dat niet alleen door vijanden der Christelijke wereld- en levensbeschouwing, maar ook door velen onder de Christenen, op allerlei wijze wordt aangevochten?

En toch is het gezag der Schrift het fundament, niet slechts van de christelijke wereld- en levensbeschouwing, maar ook van het Christelijk Geloof, en het, door aanvechten van dat gezag, dit fundament al meer ontredderen, loopt dan ook uit, indien het niet wordt gestuit, op een breken zoo met die wereld- en levensbeschouwing als met een ontrieken aan het Christelijke Geloof.

Het was dan ook een voortreffelijk denkbeeld der Redactie, met een voor SCHILD EN PIJL zoo grondleggend artikel over een zoo actueel onderwerp als dit, haar periodiek te openen. En, een studie over »Schriftgezag" kon zeker aan niemand uit haar kring beter worden toebetrouwd dan aan onzen DR. GROSHEIDE die niet slechts als Gereformeerd christen vast staat in het geloof aan de Schrift als Gods Woord, maar ook als Gereformeerd Theoloog, door zijn speciale studie, volkomen vertrouwd is met de geschiedenis, ook met de »*histoire contemporaine*" van verweer en aanval ten opzichte van het Schriftgezag.

Van deze hem toebetrouwde taak heeft GROSHEIDE zich uitnemend gekweten.

Zeker, niet al de bezwaren tegen het Schriftgezag ingebracht en niet al wat tot zijn verdediging kan aangevoerd, konden in een brochure als deze, van nog geen 29 bladzijden, worden besproken. De geachte schrijver erkent dit zelf onverholen aan het slot van zijn verhandeling. Maar ik ben het, na lezing van het geheel, goed met hem eens wanneer hij in dat slot ook schrijft: »We vertrouwen echter zooveel te hebben gegeven, dat de voornaamste soorten van argumenten vóór en tegen, er in aan de orde zijn gesteld".

Ik mag er aan toevoegen, dat hij dit gedaan heeft op een wijze, die met name de jongeren onder ons, welke dat het meest noodig hebben, in hun overtuiging van het Goddelijk gezag der Schrift zal kunnen bevestigen. Daarbij komt, dat de geleerde schrijver allerminst eischt, dat men hem zal gelooven om zijn zeggenswil, maar dat hij met de studie, die hij hier biedt, ieder, die voor zich zelf overweegt, den wegwijzend om in bepaalde gevallen verder te komen, dat overwegen en vinden nog vergemakkelijk heeft. Als vakman geheel op de hoogte toch van de rijke literatuur over zijn onderwerp, ook wat de nieuwere en nieuwste betreft, heeft hij die literatuur bij zijn studie gebruikt en haar daarmee gedocumenteerd, maar ook het voornaamste daaruit in AANTEEKENINGEN, die hij er achter voegde, vermeld; aldus ook niet-vakmenschen tot zelfstudie hulp biedend.

Op grond van mijn kennismaking met deze haar eerste Aflevering en van de bedoeling, die bij haar Redactie voorzit, is het mij een vanzelfsheid op de nieuwe periodiek SCHILD EN PIJL de aandacht onzer lezers te vestigen en haar in hun belangstelling aan te bevelen.

2. OSS ARSENAAL. 1e Serie, No. 5. CHRISTIAN SCIENCE, door DR. G. R. KUYPER. Zutphen — J. B. van den Brink & Co.

Van deze andere brochurereeks, die de Christenen van wapenrusting wil voorzien ter bestrijding van allerlei min of meer bedenkelijke bewegingen onzer dagen op godsdienstig en ander gebied, verscheen thans met bekwamen spoed een brochure, waarin DS. G. R. KUYPER, predikant in de Gereformeerde Kerk van AMSTERDAM, de secte der CHRISTIAN SCIENCE, of letterlijk vertaald der »Christelijke wetenschap" beschrijft en bestrijdt.

Men late zich door dien naam niet misleiden.

Hij toch heeft niets te maken met wat men, ook onder ons, christelijke, in tegenstelling met on-christelijke wetenschap noemt. De eenige overeenkomst tusschen »Christian *Science*" en wat men gewoonlijk »Christelijke *wetenschap*" noemt is, dat in beide het »denken" 'n voorname factor is.

In zijn voorwoord zegt DS. KUYPER dan ook terecht, dat de naam »Gebedgenezers", waarmee men de leden dezer nieuwe secte aanduidt, onjuist is. Want, zoo schrijft hij, in de *Christian Science* vindt men geen eigenlijke »genezing op gebed", maar veeleer »genezing door denken".

Daarom is dan ook de benaming »Gebedgenezers" voor de leden dezer Sekte, al even misleidend als de naam »Christelijke wetenschap" voor de secte zelf.

En in zijn brochure toont hij dat met de stukken aan.

Deze nieuwe beweging, die in Amerika ontstond, drong ook ten onzent door en wel in AMSTERDAM, ARNHEM en DEN HAAG. In Den Haag houden de SCIENTISTEN, voor het meerendeel vrouwen, er een publieke leeszaal en een kerkzaal op na, in welke laatste op Zondagmorgen en Zondagavond een Hollandsche en Engelsche dienst wordt gehouden. De beweging, reeds 40 jaar oud, dankt haar ontstaan aan een vrouw, aan de, voor nu acht jaren gestorvene, Amerikaansche MARY BAKER.

Van haar leven en ook van haar boek »Wetenschap en gezondheid met sleutel tot de Schrift", geeft de Schrijver der brochure een overzicht.

In dat boek vindt men de leer der Scientisten, waartoe ook behoort, dat ziekte, armoede en ellende maar schijn is, even als de stof, zonde en dood maar een waan zijn. Wie zich maar geheel aan »Christian Science" overgeeft en zich ten volle van haar leer laat doordringen, herkent dien schijn en bevrijdt zich van dien waan; komt van dit »verkeerde inzicht", eigen aan den »stoffelijke geest" van den mensch, terug.

Wie van de geschiedenis van het menschelijk denken zoo in ons werelddeel als in het Oosten ook maar iets weet, zegt terstond: »van dit alles heb ik wel eens meer gehoord".

Voor hem mist heel deze leer van »schijn" en »waan" dan ook al de bekoorlijkheid van het nieuwe.

'n Christen, die echter goed staat in zijn Schriftgeloof en dus weet, dat de ZONDE »vijandschap tegen God" is, weet wel anders. En 'n Gereformeerde Christen, die goed staat in zijn Kerkgeloof, weet wel, dat deze »vijandschap tegen God", niet is een »zelfstandigheid," maar toch ook meer dan een »bloote ontkenning" omdat zij is, een »doorwerkend gemis" van wat hij voor God behoort te zijn.

Voor ons christenen zijn daarom ellende, ziekten en dood evenmin een »schijn," als de zonde zelf, waarmee zij saamhangen, een »waan" is.

Maar wie onder ons, eerst van zijn Kerkgeloof vervreemd raakte en dan straks aan zijn Schriftgeloof ontzonk, en dan toch naar »het hoogere" zoekt, kan onder de bekoring ook van de »CHRISTIAN SCIENCE" komen, te meer wijl deze secte met haar schijn van Christelijkheid, zulke »verwaarde zielen" zoo gemakkelijk in den waan brengt, dat zij christelijk *is*.

Het is dan ook niet te sterk, wanneer DS. KUYPER zijn brochure eindigt met een verwijzing naar 1 Johannes 4:1.

G.

Officieele Berichten.

Aan de Kerkeraden der Gereformeerde Kerken in Nederland!

L. S.

De classis 's Gravenhage, door de Generale Synode der Gereformeerde Kerken, gehouden te Rotterdam, wederom aangewezen tot het uitschrijven van een biddag, oordeelde in haar vergadering van den 12den Februari, dat er tal van redenen zijn die het houden van een biddag door al onze Gereformeerde kerken ten zeerste wettigen.

De gemeente des Heeren staat machteloos tegenover de bange weeën van dezen tijd. Zij kan geen olie druppelen in de diepe wonden, die thans der menschheid geslagen worden. Zij staat van verre en weent bij den gruwel der verwoesting, die de volkeren teistert.

Maar zij vermag door genade hart en hand op te heffen tot den Almachtige in den hemel. En dit is haar dure roeping.

Reeds drie en een half jaar woedt deze krijg. Met al de ontzettende gevolgen er aan verbonden. De verschrikkingen namen al toe. Millioenen kostbare menschenlevens werden opgeofferd. En landen en volken worden door den immer stijgenden nood bedreigd met ondergang. De lasten worden ondragelijk. En wel dringt van schier alle zijden het geroep om vrede op, doch slechts aan één zijde, het Oosterfront, heeft het gehoor gevonden. De oorlogswaanzin spant hoofden en harten van schier alle heerschers op den laatsten strijd, die de overwinning zal brengen. Wel een ontzettende worsteling dreigt dit te worden! En zelfs de verschijning van het zwarte paard schijnt niet tot stilstaan op deren rampvollen weg te dwingen. Tegelijk wordt in alle landen voorbereid een andere krijg, die allen band van volksgemeenschap losrafelt, de burgers van éénzelfde natie elkander ten bloede toe bekampen doet, de tronen doet wankelen en de weeën over de volken vermenigvuldigt. En geen der volken vernoemt zelfs den naam van God. Maar ongerechtigheid en onreinheid, zonden zonder tal stijgen alom op ten hemel.

Wat blijft er over voor hen, die bidden hebben geleerd, dan het eenparig, ootmoedig, afhankelijk, aanhoudend gebed, dat God in ontfermend mededoogen de ellende der menschen aanzie, de genade der bekeering en verootmoediging schenke, tot schuldbelijdenis dringe en een uitkomst beschikke, die Hem verheerlijkt in de opheffing der oordeelen die op aarde zijn.

Dringt ook de toestand van ons eigen land hier niet toe? Niet naar waarde kan de goedheid Gods geroemd, dat land en volk nog bewaard bleef voor de verschrikkingen van dezen heillooren krijg, die intusschen, en bij den voortduur al meer, als een dreigende onweerswolk zijn zwarte schaduw over ons werpt. Onze jonge mannen en zonen blijven gemobiliseerd. De toestand van ons kleine land, dat, ingeklemd tusschen de groote oorlogvoerende mogendheden, in steeds meer spannende moeilijkheden en zorgen verkeert, wekt niet geringe vreeze voor de naaste toekomst. Het gevaar van den honger komt al dichter bij, terwijl de werkloosheid toeneemt. Dreigt hierdoor niet al meer de geest der revolutie, vooral in onze groote steden, hakend naar het moment om zich baan te kunnen breken?

En smartelijk bij dit alles is wel bovenal, dat er bij degenen, die den Heere belijden, zoo weinig besef is van den geestelijken nood, weinig droefheid naar God kenbaar wordt en de rechte verootmoediging voor Zijn heilig aangezicht slechts spaarzaam wordt gevonden.

Heeft dan de gemeente des Heeren zich niet te vereenigen in vurig smeekgebed tot God, wetende dat genadige opheffing der oordeelen alleen te wachten is in den weg der verteederiug voor Hem?

De Classis 's-Gravenhage van Gereformeerde Kerken noodigt u daarom met sterken drang uit, op Woensdag 27 Februari a.s. in uwe bedehuizen den Heere aan te loopen, of het Hem behagen mocht uitkomst te beschikken in den geestelijken en tijdelijken nood, die ons samenbrengt voor Zijn troon.

De Geest der genade en der gebeden zij in ons midden en de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus verhoore om Zijns Naams wil ons naar de veelheid Zijner ontferming!

Namens de Classis voornoemd,

L. M. WYNIA, *Praeses.*
Dr. J. TIJDS, *Assessor.*
K. K. TROOST, *Scriba.*

's-Gravenhage, 14 Februari 1918.

Kort verslag van de classis Brielle, 6 Februari 1918.

1. Ds. Van Velzen opent de vergadering, laat zingen Ps. 84: 3, leest Ps. 125 en gaat voor in gebed.

2. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd. Ds. van L. zond bericht van verhindering.

3. In het Moderamen namen zitting: ds. Van Velzen als praeses; ds. Verry als scriba en ds. Dekker als assessor.

4. De notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld.

5. Ingekomen stukken. a. Van de classis Haarlem betreffende afzetting van ds. H. te Y. Met diep leedwezen wordt haarvan nota genomen. b. Van de Zendingsdeputaten onder de Joden.

6. Ds. Dekker rapporteert over kerkvisitatie in Zwartewaal, Tinte en Hellevoetsluis.

7. Naar aanleiding van het verzoek van de kerk van Zw. besluit de classis met 2 stemmen tegen, om genoemde kerk met *f* 200 per jaar te steunen uit de kas van art. 11. Bij vacature houdt deze steun op.

8. Instructie van Den Bommel: »De kerk van D. B. vraagt ten 2en male den heer G. A. de Vries van Rotterdam toe te laten in de classis Brielle, om op te treden tot 't spreken van een stichtelijk woord". Daar er zich geen nieuwe lichtpunten hebben voorgedaan, waarop een vorig maal niet kon gelet, besloot de classis met meerderheid van stemmen het genomen besluit te moeten handhaven.

9. De classis besluit de Evangelisatiecommissie op te dragen om voort te gaan met haar plannen in betrekking tot 't stichten van een gebouw aan het Goereesche Hoofd.

10. Regeling der vacaturebeurten, inning der quota, rondvraag art. 41 K.O.

11. Volgende vergadering op den 1en Woensdag in Mei.

12. Lezing van de korte notulen.

13. De praeses sluit de vergadering. Ds. Dekker gaat in dankzegging voor.

Op last der classis,
G. VERRY, *a. t. scriba.*

Hellevoetsluis, 7 Febr. '18.

Buitenland.

Duitschland. Actie voor de »Confessionsloze" school en voor staatsbemoeiing in zake de Inw. Zending.

Toen, na den oorlog van 1870, er tot tweemaal toe een aanslag gepleegd was op het leven van Keizer Wilhelm I, heeft de Rijkskanselier Von Bismarck zijn binnenlandsche politiek, voorzooveel deze de school betrof, gewijzigd.

Eerst werd er gejaverd voor de „Simultanschool", ongeveer gelijkstaand met onze z.g. neutrale school, daarna werd de »Cönfessionsschule" ingevoerd. Wilhelm I had, toen een deputatie van Berlijners hem was komen gelukwenschen, dat hij ook aan den tweeden aanslag op zijn leven ontkomen was, o. a. gezegd, dat er voor gezorgd moest worden, dat de godsdienst niet voor het volk verloren ging. Deze belofte zocht hij in overeenstemming met den Rijkskanselier te vervullen, door in plaats van neutraal, christelijk onderwijs op de scholen te laten geven.

En nu zijn wij 45 jaar verder. Het Duitsche volk is in een toestand geraakt gelijk nooit te voren. Het heeft bijna de geheele wereld tegen zich en moet alle krachten inspannen om zich daartegen te verweren. En dan de inwendige vijanden, die »geen God en geen Meester" roepen! In zulk een tijd wordt er opnieuw propaganda gemaakt voor de »Confessions- und Religionslose schule!" In de *Reichsbote* wordt dezer dagen geschreven: »De Roomsche aartsbisschoppen en bisschoppen hebben een herderlijk schrijven de wereld ingezonden, waarin krachtig gepleit wordt voor de »Confessionelle" school, waarin zelfs de eisch gesteld wordt dat Roomsche professoren aan de Universiteiten zullen benoemd worden. In nó. 52 van de *Deutsche Lehrerzeitung* wordt een toespraak van den Keulschen Aartsbisschop, kardinaal von Hartmann, afgedrukt, waarin eveneens met de meeste beslistheid gewezen wordt op de noodzakelijkheid der confessioneele school. De toespraak werd gehouden in de algemeene vergadering van het Malteser genootschap voor Rijnland en Westfalen. Zoo treedt het Katholicisme wel toegerust in den strijd dien de voorstanders der godsdienstlooze school reeds gedurende den oorlog weder geopend hebben. Waar blijven de besturen der Evangelische Kerken? Zullen zij zich ook laten hooren? Of zullen zij dit doen, wanneer het veld verwoest is, zoodat er niets meer te redden valt?"

Zoo wordt dan de Confessioneele school in Duitschland bedreigd. Maar daarbij worden er ook aanslagen gedaan op de vrijheid van beweging van den arbeid der inwendige zending. Volgens courantenberichten heeft het congres voor armenverzorging en weldadigheid te Berlijn, op 22 September gehouden, gehandeld over staatstoezicht over den vrijen liefdearbeid na den oorlog. Dr. Albert Levy, voorzitter van dit congres, bepleitte de noodzakelijkheid, dat deze arbeid gesteld moest worden onder locale autoriteiten, welke geroepen zouden zijn, de regels voor de methode en de practijk vast te stellen, en overbodige nieuwe instellingen te verhinderen. Het stadsbestuur moest daarbij vertegenwoordigd zijn, wellicht als voorzitter fungeeren. Dr. L. bepleitte een rijkscommissie met een commissie van der zake kundigen.

Het spreekt van zelf, dat de Evangelischen met hun wijdvertakte werken voor Inwendige Zending het meest zouden belemmerd worden, wanneer de gedachten van Dr. Levy verwezenlijkt werden. Rome, met zijn »Kerkelijke" inrichtingen, zou niet zoo getroffen worden. De voorstellen van Levy hebben ten doel den Evangelischen liefdearbeid neutraal te maken. De *Ev. Kirchenzeitung* zegt daarom: »Wij roepen van te voren: de handen thuis! Voor zulk een uitoefening van toezicht bedanken wij. Het is noodig dat wij van den beginne af op onze hoede zijn!"

Dit is juist gerlen. Hoe bedroevend, dat in dagen waarin het Duitsche volk een crisis doorleeft zoo ernstig als nooit te voren, aanslagen gedaan worden op het christelijk karakter der volksschool, en men nu ook den arbeid der Inwendige Zending zoekt te belemmeren of te verlammen.

Gemengd Nieuws.

Mormoonsche propaganda. Mormoonsche leiders gebruiken de ellende van den oorlog om propaganda te maken voor de veelwijverij. Een eigenaardig verschijnsel is daarbij, dat voorname Bijbelmaatschappijen van tijd tot tijd speciale uitgaven van de Heilige Schrift in het licht geven, waarin een menigte Mormoonsche leeringen voorkomen tusschen het Oude- en het Nieuwe Testament in! Als verontschuldiging hiervoor werd aangevoerd, dat de Mormoonen de boeken besteld hadden en dat zij bij het doen van zaken in het nauwste worden gedreven. Maar er is heftig tegen geprotesteerd, zoodat de Bijbeluitgevers niet zullen voortvaren met in één band te vereenigen, wat de bedrieger of de bedrogene Josef Smith leerde en wat Gods Woord ons onderwijst.

Aldus lazen wij in een Engelsch blad. Denkelijk werden de gewraakte uitgaven in N.-Amerika in het licht gezonden.

Een uitlating van Gladstone. In een levensbeschrijving van Catherine Marsh, dezer dagen in Engeland verschenen, komt een brief van den grooten Engelschen staatsman Gladstone voor, waaraan wij het volgende ontleenen:

»Gij spreekt over de oorzoonlijke betrekking tot Christus; is het niet een groote reden tot blijdschap te bemerken, dat deze persoonlijke verhouding tot Christus, te midden van al de gevaren en verzoekingen van den tijd, steeds meer de substantie der prediking van de Kerk van Engeland en daarbuiten doordringt? Een moeilijk, veel bewogen leven heeft mij steeds meer overtuigd dat de Zoon des Menschen gesteld is, en gesteld zal blijven, op zijn glorietroon".

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VELERLEI WEGEN.

XXI.

AL WEER OP REIS.

Maar hoe aardig die gesprekken ook wezen mochten, toch begon ik al sterker te verlangen naar een andere levenswijs.

Voor het uiterlijke ontbrak het mij hier aan niets. Eten, drinken, kleeren, rust, opleiding, ik genoot van alles, maar gelijk ik vroeger reeds zei het ontbrak mij aan iemand die mij verstaan kon, met wien ik van hart tot hart kon spreken. Hadden mijnheer en mevrouw gemeend in mij een huisgenoot te vinden voor gezelligen omgang, dat was misgeloopen. Telkens werd mij duidelijker dat ik nooit een gezelschapsjuffrouw naar het hart van mevrouw zou zijn. En dan wat te doen? Mijnheer zou toch niet altijd ziek blijven.

Ik begon hartelijk te verlangen naar een keer in de zaken. Van mijn verwachtingen was weinig vervuld, en van de schoonheid van Java had ik nog weinig gezien, behalve in mijn naaste omgeving, en dan natuurlijk steeds betzelfde. Hoe zeer wenschte ik dat er uit Afrika een antwoord op mijn brief mocht komen, maar dit bleef vooreerst uit.

Ik bad den Heere mij, als het zijn kon, een anderen weg te wijzen. Ik kon niet gelooven dat ik doelloos in de Oost zou zijn gekomen, om straks teleurgesteld weer heen te gaan. En ik kreeg vertrouwen dat God, die tot nu toe voor mij gezorgd had, dit ook verder zou doen. Geldelijke zorgen waren het niet die mij kwelden. Daar zorgde mijnheer Jansens wel voor. En ik wist dat als ik maar bleef hij gaarne mij een hoog loon zou toekennen. Maar toch wilde ik liever gaan. Ik was niet op mijn plaats. Mijn levensdoel, zooals ik het mij voorstelde, was een ander, een beter dan ik hier ooit bereiken kon.

Wat ik eigenlijk moest aanvangen wist ik niet, maar ik vertrouwde, als gezegd, dat de Heere er voor zorgen zou, als mijn begeeren was naar Zijn wil. Ik kon Hem alles in vertrouwen opdragen en van harte des Zondags in de kerk meezingen:

Opent uwen mond;
Eischt van Mij vrijmoedig,
Op Mijn trouwverbond;
Al, wat u ontbreekt,
Schenk Ik, zoo gij 't smeekt,
Mild en overvloedig.

Verscheiden weken gingen voorbij, waarin mijnheer Jansens noch voor noch achterdingen. Ik deed wat ik kon door hem zorgvuldig te verpiegen, en de dokter was ook meer over mij tevreden dan over den zieke.

Toen de toestand evenwel hetzelfde bleef, wat men ook deed, begreep de geneesheer een anderen weg te moeten inslaan. Verandering van lucht zou misschien verbetering aanbrengen.

Het was in elk geval te beproeven. Zoo werd dan besloten dat de zieke naar een hooger gelegen streek zou gaan om door de frissche berglucht te beteren. Doch daartoe een geschikte gelegenheid te vinden was destijds op Java nog niet zoo gemakkelijk. Mijnheer sprak er over met zijn vriend, onzen huiswaard en deze wist gelukkig raad. Hij kende namelijk van vroeger den opzichter of beheerder van een plantage dicht bij de plaats, die voor de gezondheid van dien heer Jansens het beste werd geacht. Uit naam van den hatste schreef hij ook dan aan den opzichter. Reeds na enkele dagen kwam de brief met antwoord. Ik was zoo in het vertrouwen van mijnheer, dat hij mij hem den brief liet voorlezen, met voorbijgaan van zijn vrouw. Deze was daarom niet weinig verstoord, en mij dunkt, daar was reden voor.

Om meer dan een reden zou ik mijn vrienden die belangstellen in mijn levensgeschiedenis dien brief willen laten lezen. Maar ik heb hem niet. Toch herinner ik mij er nog genoeg van om het voornaamste te kunnen weergeven. En dat is gelukkig. Want anders zouden de vrienden moeite hebben te begrijpen de dingen, die ik nog hoop te vertellen.

De plantage dan waar de opzichter woonde was een zeer uitgestrekte bezitting waar honderden inlanders op werkten. Nu woont hier, schreef de opzichter, op een half uur afstand zoo'n soort van dominé, die de inlanders schijnt te willen bekeeren tot zijn christelijk geloof. Hij heeft een aardig huis, verscheiden bedienden, en al denkt hij over veel dingen anders dan ik, ik mag hem wel lijden. Hij is in elk geval een gentleman (heer) en zou u wel bevallen. Maar in zijn huis zou hij er moeilijk kunnen ontvangen. Want hij heeft het zeer druk met preeken en bezoeken ook van zieken, en de zorg voor zijn huishouden berust geheel bij een bejaarde bloedverwante, die onmogelijk meer op zich kon nemen.

Maar toch weet ik raad voor u. Hij heeft niet alleen bij zijn huis een aardig houten kerkje gebouwd, maar op een afstand van een half uur heel dicht bij onze plantage is ook door hem een schooltje getimmerd waar de kinderen, meestal van onze werklieden, dagelijks worden onderwezen door een onderwijzer uit Europa, ook in den christelijken godsdienst. Schoon ik het laatste minder noodig acht, toch is die school voor ons van groot nut, al was het maar om de kinderen wat te beschaven en te ontwikkelen.

Nu is echter de schoolmeester voor een paar maanden afwezig. Hij moest reeds lang op reis en heeft daarvoor den meest geschikten tijd gekozen. Wilt u nu tijdelijk zijn woning betrekken dan weet ik dat hij er niet tegen heeft. Zoo iets gebeurt hier wel meer, want de plek is zeer gunstig gelegen en heel gezond. Dat de school daar staat en niet bij de kerk is om den kibbelaren een paar lange wandelingen elken dag uit te winnen.

De brief bevatte voorts nog allerlei aanwijzingen over de reis, de kosten van het wonen enz.

De heer Jansens had aandachtig geluisterd toen ik den brief voorlas. Daarna vouwde hij hem dicht en zei droogjes:

»Ik schijn telkens in gezelschap van een of anderen vrome te moeten belanden. Want zoo iemand is toch zeker de man, »de soort van dominé", waarover de opzichter schrijft, en de schoolmeester zal wel ook van een soort zijn daar ik niet van houd. Neem me niet kwalijk, juffrouw, dat ik zoo spreek: U weet wel dat doelt niet op u. Met den prijs is hij wezenlijk heel schappelijk, al is het jammer dat men voor alles zelf zorgen moet. Maar met geld en goede woorden krijgt men overal veel gedaan".

Dat was ik volkomen met mijnheer eens, en daar ik geloofde dat de hooge lucht hem goed zou doen, en ik zelf ook wel gaarne iets nieuws zag, kon ik niet anders dan gunstig over 't voorstel oordeelen. Daarbij kwam nog iets: Mijnheer wist eigenlijk niet best wat man die soort van dominé was, maar ik des te beter. Het was, dat begreep ik dadelijk, een zendeling uit Nederland gekomen om den Javanen het Evangelie te brengen. Ongetwijfeld zou ik hem of den schoolmeester meermalen ontmoeten en zoo het gezelschap genieten van menschen, die niet maar alleen in naam christenen waren. De heer Jansens scheen van zendelingen nog zelden of nooit te hebben gehoord. 't Kwam mij voor, dat hij vreesde voor zoo iets als een klooster gestopt te zullen worden, gelijk hij het noemde.

HOOGENBIRK.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Naarden, J. A. Verhoog, te Reeuwijk.

AANGENOMEN: IJsselmonde, S. Idema, te Workum.

BEDANKT: Koudekerke (Z.), H Ph. Ingwersen, te Berlikum (Fr.). — Nieuw-Loosdrecht, Joh. Kwak, te Culemborg. — Alblasserdam, A. M. Hoogjinga, te Koog-Zaandijk. — Giessen-Oudekerk—Giessen-Nieuwkerk, G. van der Zanden, te Renkum.

Het adres van den kerkeraad v/d Geref. Kerk te Zuilen is voortaan: A. J. Steinfort, Scriba, Amsterdamsche Straatweg 73 S Zuilen (Elinkwijk).

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Gouderak, W. L. Mulder, te Arnemuiden. — Babyloniënbroek (toez.), A. N. Tonsbeek, cand. te Roswinkel. — Lippe huizen en Hemrik, H. G. Cannegieter Wzn., te Dongjum (Fr.). — Zetten c.a., B. Batelaan, te De Bilt (U.). — Blauwkapel, J. de Bruin, te Zeist. — Wilsum bij Kampen), W. Wesseldijk, te Wapenvelde. — Nijkerkerveen, (toez.), J. A. van Voorthuizen, te Vriezenveen.

AANGENOMEN: Zevenhuizen (Z.-H.), Joh. Kijne, te Nijkerkerveen. — Monnfoort, J. J. Timmer, te Waarder. — Heeg en Neerbosch, J. J. Creutzberg, te Blokzijl. — Amsterdam (vac.-Göpner), H. E. Gravemeyer, te Steenwijk. — Vorden, C. Reyniersé, te Stad-Vollenhove. — Callantsoog, F. A. France, te Stolwijk.

BEDANKT: Waddinxveen, J. J. Timmer, te Waarder. — Ter Aar (toez.), J. H. Koster, te 's Gravelduin-Capelle. — Sybekarspel, F. H. Koster, te Klooster-Ter Apel. — Elburg, J. Bus, te Enter. — Lellens (toez.), A. N. Tonsbeek, cand. te Roswinkel. — Doorn (toez.) L. J. van Leeuwen, te Lisse. — Terkaple (Fr.) (toez.), H. C. Ruys, te Hoenderloo. — IJzendijke (Z.), H. T. A. J. Westrik, te Surhuisterveen. — Tholen (1e pred. plaats) (toez.), J. Severijn, te Wilnis.